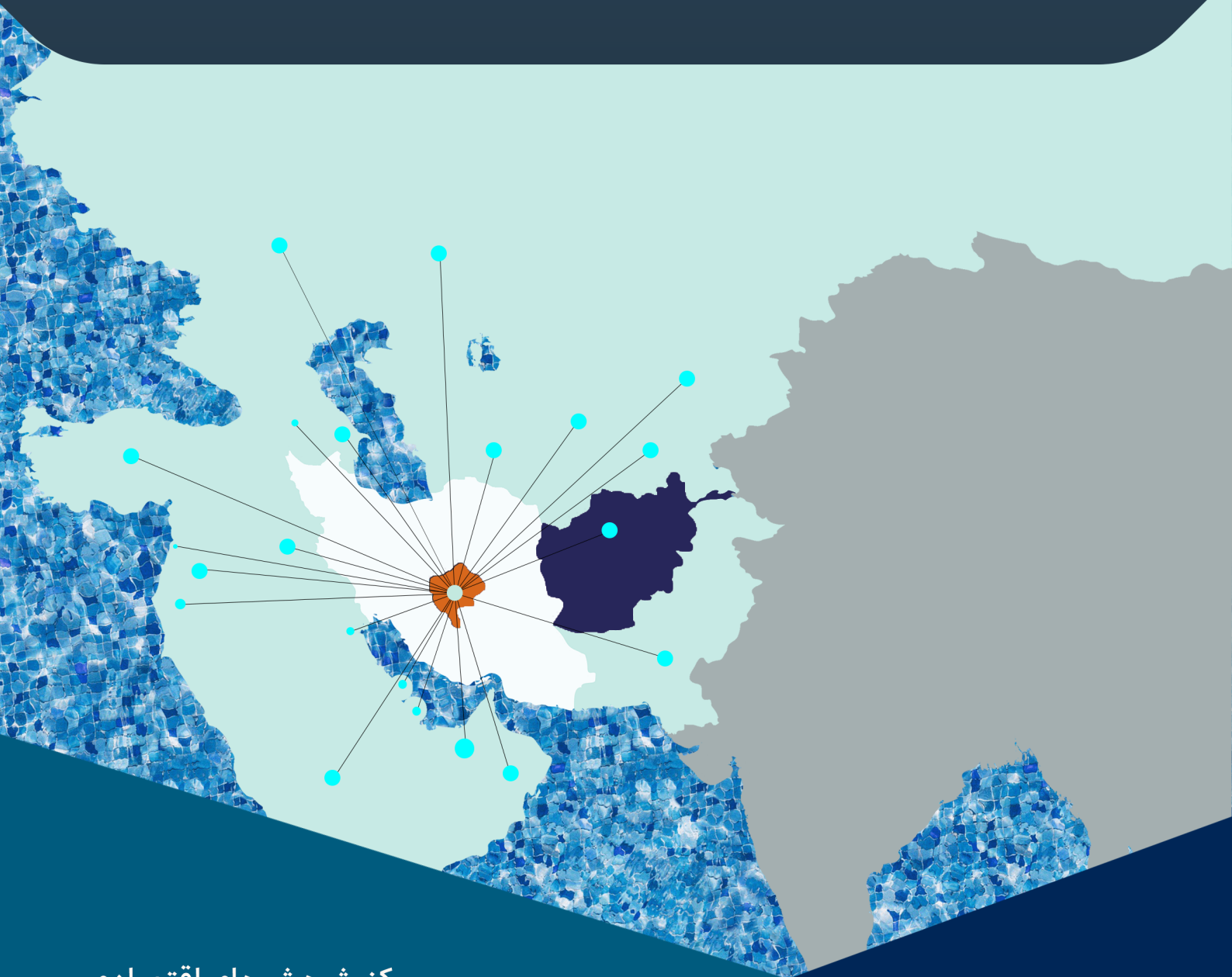

سلسله گزارش‌های تجارت خارجی یزد با کشورهای همسایه ۱

بررسی تجارت خارجی یزد با افغانستان

مرکز پژوهش‌های اقتصادی

اتاق بازرگانی یزد

آبان ماه ۱۴۰۳

مرکز پژوهش‌های اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی یزد

سلسله گزارش‌های تجارت خارجی یزد با کشورهای همسایه

عنوان گزارش:

بررسی تجارت خارجی یزد با افغانستان

سفارش دهنده و ناظر گزارش:

مرکز پژوهش‌های اقتصادی اتاق بازرگانی یزد

گردآورنده:

گلسا صالحی فیروزآبادی

محمد جواد عباسی نژاد

علاقه‌مندان می‌توانند از طریق پست الکترونیک زیر نظرات خود را به مرکز پژوهش‌های اقتصادی اتاق بازرگانی یزد منعکس نمایند.

res.center@yazdccima.com

آدرس: یزد، بلوار ۱۷ شهرریور، روبروی ۵۲ متری امام شهر

کدپستی: ۸۹۱۶۹۵۹۱۱

وبسایت: www.yazdccima.com

تلفن: ۰۳۵۳۷۲۴۵۴۹۱

فهرست

مقدمه

خلاصه مدیریتی

درباره افغانستان

الزامات قانونی ورود به بازار افغانستان

بررسی واردات افغانستان از ایران و جهان

بررسی صادرات افغانستان به ایران و جهان

بررسی تجارت افغانستان با استان یزد

با این وصف در بخش اول این گزارش به بررسی مختصری از وضعیت اقتصادی، جمعیتی و جغرافیایی افغانستان پرداخته شده است تا خوانندگان را با محیط کلی کسب‌وکار و بازار این کشور آشنا کند. سپس الزامات قانونی ورود به بازار افغانستان تشریح شده تا شرکت‌های علاقه‌مند بتوانند موانع احتمالی خود را شناسایی کنند. در ادامه، آمار مهم تجاری مبادلات صادراتی و وارداتی افغانستان را با تمامی کشورها و به طور مشخص با ایران بررسی می‌کند تا فرصت‌ها و تهدیدات بازار قابل شناسایی باشند. در نهایت، مبادلات تجاری با استان یزد به عنوان یکی از قطب‌های مهم صنعتی و تجاری کشور بررسی و پیشنهاداتی برای ارتقای آن‌ها مطرح می‌شود.

افغانستان، کشوری با حدود ۹۴۵ کیلومتر مرز مشترک در شرق ایران، وجود اشتراکات زبانی، پیشینه تاریخی، مذهبی و فرهنگی ظرفیت بالایی در برقراری ارتباط و ایجاد تعاملات در سطوح مختلف به ویژه در حوزه تجاری با ایران را داراست و کمتر کشوری را می‌توان یافت که همچون ایران و افغانستان به یکدیگر به لحاظ برخی از شاخص‌ها نزدیک باشند.

با این حال، در سال‌های گذشته، ناپایداری سیاسی و جنگ‌های داخلی، باعث شده‌اند که افغانستان به عنوان یک هدف مناسب برای تجارت محسوب نشود. اما با ظهور طالبان و تثبیت آن‌ها در این کشور در سال‌های اخیر، وضعیت سیاسی و اقتصادی افغانستان بهبود یافته و زمینه‌ای مناسب برای حضور بازرگانان در این کشور فراهم شده است. بنابراین، در این گزارش تلاش شده است به بررسی وضعیت بازار افغانستان، به خصوص پس از حکومت طالبان در این کشور در سال ۲۰۲۱ بپردازد.

افغانستان بخش اعظمی از نیازهای خود را از خارج و به خصوص از همسایگانش تأمین می‌کند، لیکن از آنجایی که این کشور به آب‌های آزاد دسترسی ندارد؛ مقامات این کشور تمایل زیادی برای تجارت با همسایگان دارند. در این مسیر برخی چالش‌ها همچون بی‌ثباتی سیاسی، تحریم‌های اقتصادی و محدودیت منابع ارزی افغانستان، برخورد سلیقه‌ای طرف افغانستانی در مرز و عودت دادن کالاهای ایرانی، ناامنی‌های مرزی و تعطیلی بازارچه‌های مرزی، دیپلماسی آب و خشکسالی سیستان، ضعف زیرساختی، ضعف مسیرهای تجاری و لجستیک و قاچاق را می‌توان نام برد؛ که در کنار این چالش‌ها راهبردهایی چون برقراری ارتباط محدود، استفاده از ایده‌های نوآورانه در تسویه تجارت، تدوین چارچوب قانونی یکسان و مشخص در گمرکات افغانستان، استفاده از نیازمندی‌های افغانستان به عنوان اهرمی برای تثبیت شرایط مرزی، توسعه زیرساخت‌های مرزی، توسعه مسیرهای تجاری، افزایش نظارت‌ها و ایجاد مسیرهای جایگزین قاچاق را می‌توان در نظر گرفت.^۱

۱ بررسی چالش‌ها و راهبردهای تجارت با کشورهای همسایه (مطالعه موردی: ترکیه، عراق، پاکستان و افغانستان)،

خلاصه مدیریتی

با توجه به محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های صادراتی به کشور افغانستان، دنبال کردن راهکارهای ذکر شده می‌تواند به گسترش بازار صادراتی کمک کند. لازم به ذکر است در راستای صادرات برخی از این کالاها، راهکار، رایزنی با کشور هدف جهت کاهش تعرفه وارداتی یا تبادل آن با کالاهای افغانستانی و همچنین تغییر رویکرد در سیاست‌های تجاری کشور است که می‌تواند در اسناد بلندمدت استان مورد توجه قرار گیرد. با توجه به ممنوعیت صادرات برخی کالاها به افغانستان و افزایش تعرفه‌ها، ورود به بازار افغانستان از طریق تأسیس شرکت در این کشور یا گسترش سرمایه‌گذاری مشترک می‌تواند به عنوان راهکاری برای توسعه صادرات مطرح شود. این رویکرد می‌تواند محدودیت‌های موجود را دور زده و فرصت‌های جدیدی را برای تجارت فراهم کند.

اما در راستای توسعه صادرات استان یزد به این کشور و با توجه به اینکه بازار افغانستان، ظرفیت مناسبی برای ورود محصولات جدید دارد؛ پیشنهاد می‌شود در کنار حفظ صادرات فعلی، صادرات محصولات زیر نیز مورد بررسی قرار گیرد: کدهایی مانند میله‌ها و میله‌های آهنی/ فولادی، تغییر شکل یافته (۷۲۱۴۲۰) که کارخانه‌های استان یزد توان تولید آن‌ها را دارند، ادامه روند صادرات پوشش کف از منسوجات دست‌ساز، بافت مسطح، ساخته شده (۵۷۰۲۹۲)، صادرات گوجه فرنگی تازه (۰۷۰۲۰۰) و علی‌الخصوص گوجه فرنگی، آماده/کنسرو شده (۲۰۰۲۹۰)، محصولات دارویی، هیدروکربن‌های حلقوی (۲۹۰۲۹۰)، شیرینی و پاستای پخته نشده را می‌توان در دستور کار قرار داد که نیاز به بررسی بیشتر فرصت‌ها و موانع احتمالی در زمینه‌های اقتصادی، قانونی و بازاریابی دارد.

با توجه به بررسی‌های انجام شده، صادرات عمده استان یزد به افغانستان مشتمل بر کالاهایی است که به دلیل داشتن مزیت نسبی در تولید، استان یزد قادر است رقابت بهتری در بازار افغانستان داشته باشد. به خصوص صادرات سوخت‌های معدنی و مواد قیری، فرآورده‌های سرامیکی، شیشه، پلاستیک، فرش و لاستیک که بخش مهمی از صادرات استان را تشکیل می‌دهند. از این رو، به نظر می‌رسد با حفظ و تقویت ارتباطات موجود با هم‌تایان افغان در صنف بازرگانی، به پایداری بازار فعلی صادرات استان به افغانستان، بتوان از ورود رقبای خارجی به این بازار نیز جلوگیری شود.

ویژگی‌های عمومی جمعیت‌شناختی و جغرافیایی:

- ✓ واحد پول: افغانی
- ✓ جمعیت: ۳۳,۳۷۲,۹۵۰ نفر
- ✓ نرخ رشد سالانه جمعیت: ۲٫۶۸٪ از سال ۲۰۲۳
- ✓ سازمان‌های عضو: سازمان تجارت جهانی (WTO)، اتحادیه همکاری‌های جنوب آسیا (SAARC)، سازمان همکاری اقتصادی (ECO)
- ✓ زبان: پشتو و فارسی دری
- ✓ دین: (۹۹/۷ درصد) اسلام
- ✓ شهرهای مهم: هرات، مزارشریف، قندهار، جلال‌آباد
- ✓ کشورهای همسایه: ایران، چین، پاکستان، تاجیکستان، ازبکستان، ترکمنستان
- ✓ پایتخت: کابل

ویژگی‌های عمومی اقتصادی:

بر اساس گزارش بانک مرکزی در فوریه ۲۰۲۴، روند کاهش تورم افغانستان که در آوریل ۲۰۲۳ آغاز شد، تا دسامبر ۲۰۲۳ ادامه یافته است، که این روند می‌تواند تأثیر مثبتی بر روابط افغانستان با کشورهای همسایه داشته باشد. عوامل مؤثر در این امر عبارتند از:

- افزایش ارزش پول محلی
- کاهش پس‌انداز خانوارها
- کاهش هزینه‌های عمومی
- از دست دادن درآمد کشاورزان به دلیل ممنوعیت کشت تریاک.

در دسامبر ۲۰۲۳، تورم اصلی در افغانستان به ۹/۷- درصد سال به سال رسید که عمدتاً ناشی از تورم منفی در گروه مواد غذایی (۱۴/۵- درصد سال قبل) و بخش غیرغذایی (۴/۲- درصد سال به سال) بود. تورم اصلی، بدون احتساب قیمت مواد غذایی و انرژی، به ۶- درصد سال قبل کاهش یافته است. چالش‌های اقتصادی منجر به افزایش بیکاری شده است، به طوری که نیمی از جمعیت افغانستان در فقر زندگی می‌کنند و ۱۵ میلیون نفر با نا امنی غذایی روبرو هستند.

رویدادهای ۱۵ اوت ۲۰۲۱ واقعیت تلخی را برای افغانستان به ارمغان آوردند. این رویدادها باعث ایجاد انقباض شدید در اقتصاد افغانستان شد و باعث تغییرات جدی در رویکردهای کمک‌های بین‌المللی به این کشور شد. کاهش کمک‌ها منجر به کاهش تقاضای کل و اختلالات گسترده در خدمات عمومی شد. همچنین، مسدود شدن دارایی‌های بانک مرکزی باعث از دست دادن دسترسی به سیستم بانکی بین‌المللی و ذخایر ارز خارجی شد. این اختلالات منجر به کاهش شدید اعتماد سرمایه‌گذاری شد و موجب ترک ده‌ها هزار افغان ماهر از کشور شد.

با وجود این شرایط، پس از انقباض شدید ۲۰/۷ درصدی تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۲۱، GDP اقتصاد افغانستان ۶/۲ درصد در سال ۲۰۲۲ کاهش یافت. در حالی که اقتصاد کشاورزی و معیشتی

به معکوس شدن روند شود، زیرا اخیراً، در ژانویه ۲۰۲۴، افغانی در برابر همه ارزش‌های اصلی کاهش یافته است. به عنوان مثال، ارزش این ارز ۴/۵ درصد در برابر دلار آمریکا و ۳/۷ درصد در برابر یورو کاهش نشان داده است.

این کاهش عرضه پول منجر به افزایش نرخ ارز شده است، اگرچه ارزش افغانی در برابر دلار آمریکا را تقویت کرده است لیکن موجب تشدید چرخه تورمی در این کشور شده است به نحوی که این امر در تقویت فشارهای تورمی در اقتصاد مؤثر بوده و از طرفی هزینه‌های کالاهای وارداتی را کاهش داده است. این امر هم چنین موجب شده است که صادرات افغانستان در بازارهای بین‌المللی گران تر شود و تقاضای آن‌ها را کاهش داده است. در نتیجه پتانسیل بخش صادرات افغانستان برای تسریع رشد اقتصادی در چشم انداز پس از جنگ تضعیف شده است و به کسری تجاری این کشور می‌افزاید.

از طرف دیگر چالش‌های اقتصادی بعد از روی کار آمدن طالبان موجب شده است تا بخش بانکی و واسطه‌گری مالی با موانع متعددی مواجه شود که همین امر موجب کاهش پویایی بخش خصوصی شده است به نحوی که بانک‌ها که با محدودیت‌های پرداخت بین‌المللی مواجه شده و فعالیت وام دهی آن نیز کاهش پیدا کرده است موجب شده تا دارایی‌ها و سپرده‌های بانکی با کاهش مواجه شوند و از طرفی چالش‌های مربوط به پرداخت‌های بین‌المللی باعث افزایش اتکا به روش‌های پرداخت نقدی و سنتی شده است که همین امر عرضه پول را بیشتر محدود کرده و رکود اقتصادی و فشار تورمی را بر اقتصاد افغانستان تشدید کرده است.

افغانستان، از جمله تولید غیرقانونی تریاک، مقداری انعطاف‌پذیری در مناطق روستایی ایجاد نموده بود اما افزایش قیمت‌ها، کاهش تقاضا، کاهش اشتغال و اختلال در خدمات تأثیرات شدیدی در سراسر افغانستان داشت. نسبت خانوارهایی که درآمد کافی برای تأمین نیازهای غذایی اولیه نداشتند در این دوره از ۱۶ درصد به ۳۶ درصد افزایش یافت.

وخامت سریع شرایط اقتصادی این کشور تا تابستان ۲۰۲۲ کند شد که این موضوع را می‌توان به پایان درگیری‌های فعال و از سرگیری کمک‌های بین‌المللی بشردوستانه و خدمات اساسی که از دسامبر ۲۰۲۱ آغاز شد، نسبت داد. کمک‌های خارج از بودجه به بهبود بخشی از فعالیت‌های بخش خصوصی کمک کرد. با کاهش تقاضای کل در میان ثبات نسبی سیاسی و کاهش فساد دولت موقت طالبان (ITA) برای احیای عواید داخلی اقدام کرد که در سال ۲۰۲۲ به ۲/۲ میلیارد دلار یا ۱۵ درصد تولید ناخالص داخلی رسید، اگرچه هنوز کمتر از بودجه ۵/۲ میلیارد دلاری موجود در سال ۲۰۱۹ است.

در سال ۲۰۲۳، با وجود کسری تجاری رو به رشد، ارزش پول افغانستان، افغانی (AFN) تقویت شد. بر اساس گزارش بانک جهانی، ارز افغانی در برابر چندین ارز اصلی دلار آمریکا ۲۷/۱ درصد، در برابر یورو ۲۳/۴ درصد، در برابر یوان چین ۲۳/۰ درصد، در برابر روپیه هند ۲۵/۷ درصد و در برابر روپیه پاکستان ۴۲/۱ درصد افزایش یافته است. نکته قابل توجه آن است که این ارز در برابر تومان ایران نیز افزایش قابل توجه ۶۰/۰ درصدی داشته است. تا ۲۶ دسامبر ۲۰۲۳، افغانی در برابر دلار ایالات متحده با ۷۰/۱۳ معامله شد که افزایش ۲۲/۸ درصدی از ۱۵ اوت ۲۰۲۱ را نشان می‌دهد.

در غیاب آمارهای پولی، تعیین موضع سیاست پولی بانک مرکزی افغانستان (DAB) دشوار است. با این وجود، اخبار حاکی از آن است که بانک مرکزی حراج‌های مکرر فارکس را برای تقویت ارزش پول محلی انجام می‌دهد. می‌توان ادعا کرد که حمایت از افغانی نشان می‌دهد که نرخ ارز، هدف عملیاتی سیاست پولی در افغانستان است. با این حال، محدودیت‌های الزام‌آور ارز خارجی ممکن است منجر

الزامات قانونی ورود به بازار افغانستان

هزینه صدور جوازنامه تجاری طبق ماده ۲ این قانون ۴۰۰ دلار آمریکا تعیین شده است که هزینه به نسبت پایی برای ثبت شرکت به شمار می رود و از طرف دیگر بنابر تصمیمات واحد تسهیل سرمایه گذاری در افغانستان، صدور جواز شرکت در کمتر از ۸ ساعت کاری از سوی واحد مربوطه در وزارت بازرگانی افغانستان صورت می گیرد.

از دیگر نکات مهم این قانون برای شرکت های خارجی که قصد فعالیت یا ثبت شرکت یا نمایندگی در افغانستان دارند، می توان به محدودیت هایی اشاره کرد. از جمله اینکه این شرکت ها تنها مجاز به واردات کالاهای تولید شده در شرکت خود به افغانستان هستند و نمی توانند کالاهای تولیدی دیگر کشورها را وارد کنند (ماده ۷).

با این حال، مجاز به صادرات تولیدات افغانی به دیگر کشورها هستند (ماده ۹) همچنین، مجاز به خرده فروشی در افغانستان نیستند و باید تمامی معاملات خود را از طریق بانک های افغانستان انجام دهند (ماده ۸). در خصوص استخدام کارکنان، این شرکت ها نمی توانند بیش از یک هشتم کارکنان خود را از اتباع خارجی انتخاب کنند (ماده ۹).

در حال حاضر بسیاری از کشورها در حال ارزیابی ورود و سرمایه گذاری در افغانستان هستند. قانون سرمایه گذاری داخلی و خصوصی در افغانستان در این راستا تسهیلات و مزایای ویژه ای را برای سرمایه گذاری طرف های خارجی در این کشور در نظر گرفته است. برخی از مزایا عبارتند از:

۱. شرکت های خارجی می توانند نسبت به سهام خود در این کشور از مالکیت ۱۰۰ درصدی برخوردار شوند (ماده ۶).
۲. در سرمایه گذاری های خارجی، تولید شرکت از هر نوع تعرفه و مالیات های صادراتی به مدت ده سال از صدور مجوز معاف خواهد بود (ماده ۱۵).
۳. سرمایه گذاری های خارجی در افغانستان در سرمایه گذاری کوتاه مدت تا ۴ سال، سرمایه گذاری میان مدت تا ۶ سال و در سرمایه گذاری بلند مدت تا ۸ سال از معافیت مالیاتی برخوردارند. (ماده ۱۳)
۴. وجود مرکز حل اختلاف تجاری بر اساس قواعد حکمیت کمیسیون سازمان ملل متحد (ماده ۳۲).
۵. امکان اجاره مستغلات برای بازه های زمانی بلند مدت برای سرمایه گذاران خارجی فراهم شده است (ماده ۱۶).
۶. سرمایه گذار خارجی می تواند بعد از تراز دفاتر حسابداری، شرکت خود را به فروش رسانده و سرمایه و درآمد حاصل از فروش را انتقال دهند (مواد ۱۹ و ۲۰) و یا سهام خود را به شهروندان یا دولت افغانستان بفروشند (ماده ۲۱).

ورود به بازار افغانستان به دو شکل تجارت کالایی و سرمایه گذاری مشترک امکان پذیر است. از مهمترین اولویت ها و سیاست های اصلی هیأت حاکمه سرپرستی طالبان در حوزه تجارت خارجی، اتخاذ استراتژی جایگزینی واردات، توسعه صادرات و حمایت از تولید داخل از یکسو و تثبیت تعرفه ها و محصولات گمرکی از سوی دیگر می باشد. بنابراین یکی از مهمترین راهکارهای توسعه صادرات به این کشور در حال حاضر، تاسیس کارخانه در این کشور و با گسترش سرمایه گذاری های مشترک می باشد.

پیش از ورود به این بازار، آگاهی از آخرین قوانین و مقررات حاکم بر نظام قانونی افغانستان ضروری است. این آگاهی شامل الزامات مربوط به تأسیس شرکت در این کشور، مشارکت در سرمایه گذاری با طرف های افغانی و نحوه حل و فصل اختلافات می شود. این موارد برای اطمینان از موفقیت و کاهش ریسک های احتمالی این بازار اهمیت دارد.

طرف های ایرانی برای ثبت شرکت یا تأسیس نمایندگی در افغانستان می بایست ابتدا از طریق سفارت ایران در کابل یادداشتی به منظور معرفی شرکت به وزارت امور خارجه اسلامی افغانستان ارسال کرده و مدارک لازم از جمله گواهی عدم سوء پیشینه رئیس و معاون شرکت، مشخصات حساب بانکی رئیس یا معاون شرکت که همگی باید به تصدیق و تأیید نمایندگی افغانستان در ایران برسد را به ضمیمه خلاصه ای از اطلاعات و معلومات در رابطه با شرکت را ارسال کنند.

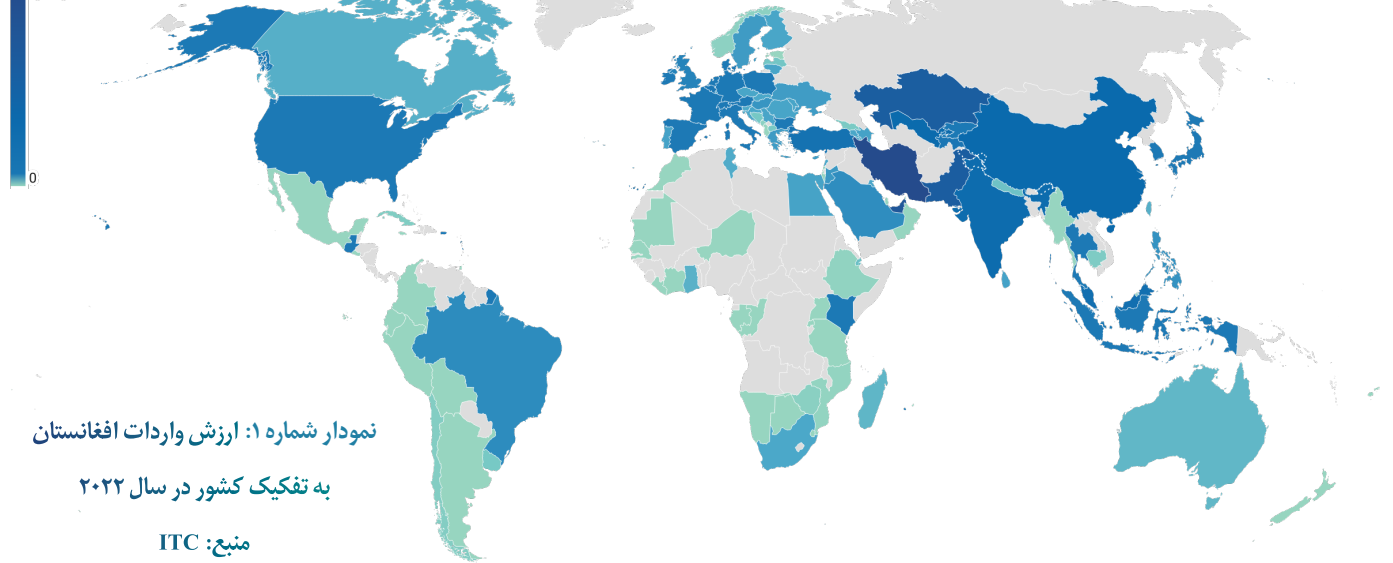
قوانین ثبت شرکت در افغانستان دارای ۱۶ ماده کلی است که در سایت سفارت این کشور موجود است. بر اساس ماده یک قانون ثبت شرکت برای شهروندان خارجی در افغانستان، اتباع خارجی اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی که خواسته باشند، شرکتی را در افغانستان تأسیس کنند، نیازمند اخذ جوازنامه تجاری از وزارت بازرگانی این کشور هستند. به منظور سرمایه گذاری مشترک در افغانستان نیز بر اساس ماده ۴ قانون سرمایه گذاری داخلی و خصوصی در افغانستان، اخذ مجوز عملکرد توسط کمیته عالی سرمایه گذاری (HSE) اعطا می شود.

بر اساس ماده ۵ قانون ثبت شرکت ها در افغانستان، شهروندان خارجی برای دریافت جوازنامه تجارت خارجی باید مراحل مشخصی را طی کنند. ابتدا، متقاضی باید درخواست کتبی خود را همراه با سه قطعه عکس ارائه دهد. سپس، گواهی عدم مسئولیت از مراجع قانونی کشور متبوع خود دریافت کند. همچنین، اطلاعاتی نظیر نام شرکت، تاریخ تأسیس، میزان سرمایه و نشانی ثابت در کشور متبوع باید به طور دقیق ارائه شود. برای اثبات اعتبار مالی، گواهی از یکی از بانک های کشور خارجی نیز ضروری است. علاوه بر این، شرکت تأسیس شده در افغانستان باید توسط دفتر مرکزی درخواست دهنده و اتاق بازرگانی کشور متبوع ضمانت شود. تمامی مدارک باید به تأیید وزارت خارجه کشور متبوع و تصدیق وزارت خارجه افغانستان برسند.

بررسی واردات افغانستان از جهان

Value in 2022
1,645,334

نمودار شماره ۱: ارزش واردات افغانستان

به تفکیک کشور در سال ۲۰۲۲

منبع: ITC

میلیارد دلار تشکیل می‌دهد که نسبت به سال قبل ۹ درصد افزایش داشته است و در ژانویه ۲۰۲۴ با افزایش ۱۴ درصدی نسبت به سال قبل به ۱۶۷ میلیون دلار ادامه داد. محصولات معدنی که ۲۰ درصد از واردات را تشکیل می‌دهند.

در سال ۲۰۲۳ با ۱۵ درصد رشد به ۱٫۶ میلیارد دلار رسیدند و در ژانویه ۲۰۲۴ با افزایش ۲۷ درصدی نسبت به سال گذشته به ۱۵۸ میلیون دلار رسیدند. واردات نساجی با افزایش ۱۱ درصدی به ۷۲۰ میلیون دلار در سال ۲۰۲۳ رسید و رشد متوسط ۱٫۹ درصدی نسبت به سال قبل در ژانویه ۲۰۲۴ به ۵۹٫۹ میلیون دلار رسید. این سه دسته ۵۱ درصد از کل واردات در سال ۲۰۲۳ را تشکیل می‌دادند، اما سهم آن‌ها در ژانویه ۲۰۲۴ به ۴۷ درصد کاهش یافت. برعکس، واردات ماشین‌آلات، حمل و نقل و مواد شیمیایی به ترتیب ۶۳ درصد، ۸۵ و ۳۷ درصد در سال ۲۰۲۳ و حتی نرخ‌های بالاتر ۱۱۱ درصد، ۱۰۶ و ۵۹ درصد در ژانویه ۲۰۲۴ رشد قابل توجهی داشته است.

سهم ترکیبی آن‌ها در کل واردات از ۲۳ درصد در سال ۲۰۲۳ به ۳۲ درصد در ژانویه ۲۰۲۴ افزایش یافته است. ایران در سال ۲۰۲۳ (۲۳ درصد) و ژانویه ۲۰۲۴ (۳۲ درصد) بزرگترین منبع واردات بود و پس از آن پاکستان (۱۹ درصد و ۱۴ درصد)، چین (۱۵ درصد و ۵ درصد) و امارات متحده عربی (۱۵ درصد و ۲۷ درصد) قرار گرفتند.

۱۰۸٫۱ میلیارد افغانی از گمرکات و ۱۰۲٫۶ میلیارد افغانی از عواید داخلی است. با وجود کاهش تعرفه‌ها و تعدیل ارزش‌گذاری، درآمد مالیات مرزی به دلیل افزایش واردات افزایش یافت. دریافتی‌های گمرکی در سال ۲۰۲۳ نسبت به سال ۲۰۲۲، ۵ درصد رشد کرد که ناشی از حجم تجارت بیشتر و افزایش کارایی در جمع‌آوری آن است.

مالیات تجارت ۷۵ درصد از کل عواید گمرکی را تشکیل می‌دهد و مابقی از هزینه‌های حمل و نقل جاده‌ای، درآمد وسایل نقلیه، خدمات ترانزیت و سایر منابع تأمین می‌شود. از درآمد مالیات تجاری، عوارض گمرکی ۵۴٫۳ درصد، مالیات بر درآمد کسب و کار ۲۰ درصد و مالیات ثابت حدود ۱۰ درصد را نشان می‌دهد. افزایش درآمد گمرکی در درجه اول به افزایش ۲۶ درصدی تجارت سالانه در سال ۲۰۲۳ نسبت داده شد. با این وجود، رشد درآمدهای گمرکی به دلیل کاهش عوارض کندتر از واردات کالا بوده است. در سال ۲۰۲۳، صادرات ثابت ماند در حالی که واردات افزایش یافت و در نتیجه کسری تجاری بیشتری نسبت به سال قبل ایجاد شد.

در سال ۲۰۲۳، افغانستان شاهد تغییر در الگوهای واردات بود و کالاهای ثانویه مانند ماشین‌آلات، حمل و نقل و مواد شیمیایی سریعتر از کالاهای اولیه مانند مواد غذایی، منسوجات و مواد معدنی رشد کردند. واردات مواد غذایی ۲۲ درصد از کل واردات را با ۱٫۷

طبق گزارش بانک جهانی، در سال ۲۰۲۳، واردات افغانستان به ۷٫۸ میلیارد دلار افزایش یافته که نسبت به واردات ۶٫۳ میلیارد دلاری سال قبل افزایش قابل توجه ۲۳ درصدی داشته است. واردات مواد غذایی که ۲۲ درصد از کل واردات را تشکیل می‌دهد با ۹ درصد رشد به ۱٫۷ میلیارد دلار رسیده است.

واردات مواد غذایی کلیدی شامل غلات، سبزیجات خوراکی، مالت، نشاسته، اینولین، گلوتن گندم و تنباکو می‌باشد. مواد معدنی (سوخت، روغن‌های معدنی، نمک و گوگرد) سهم ۲۰ درصدی در کل واردات داشتند که با افزایش ۱۵ درصدی از ۱٫۳ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۲ به ۱٫۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳ رسیده است. واردات نساجی با ۱۱ درصد افزایش از ۰٫۶۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۲ به ۰٫۷۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳ افزایش یافته است. طبق این گزارش، مواد غذایی، منسوجات و مواد معدنی بیش از نیمی از واردات را تشکیل می‌دهند.

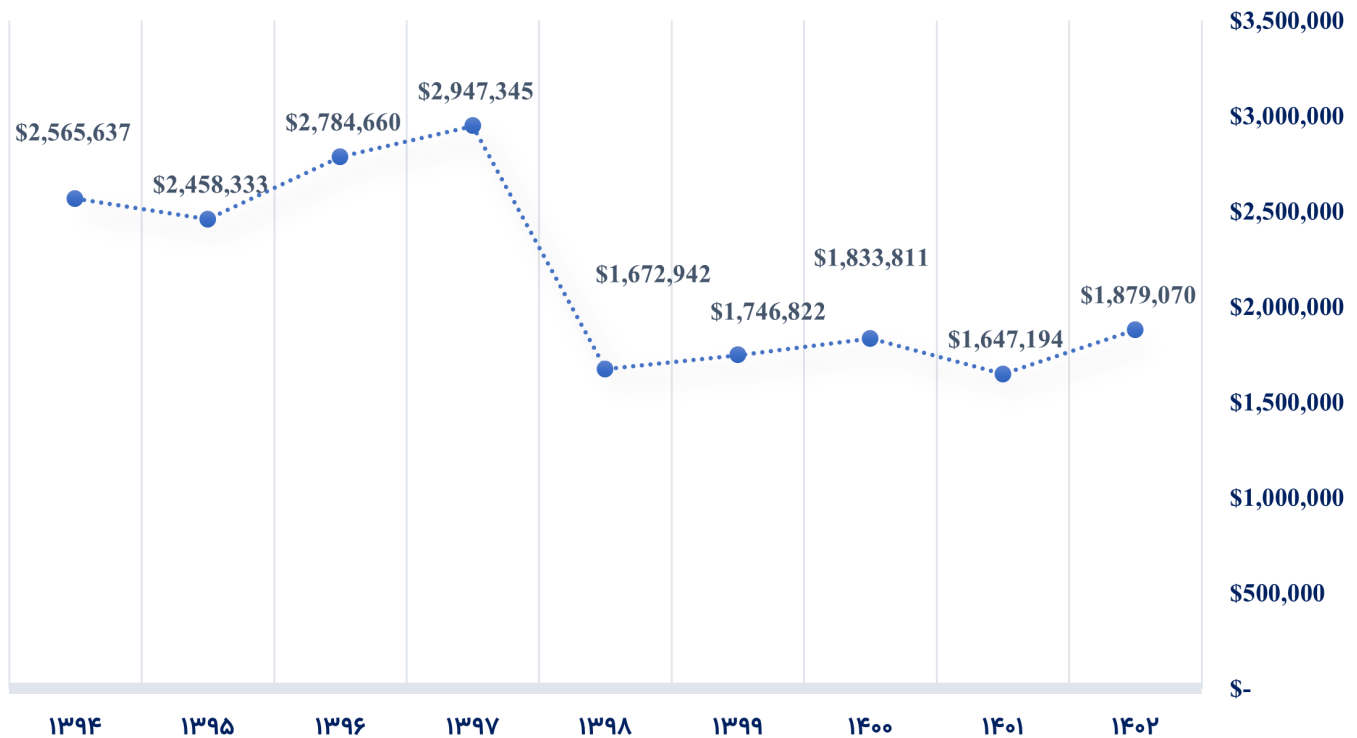
شایان ذکر است، محصولات شیمیایی، ماشین‌آلات و حمل و نقل در سال ۲۰۲۳ به ترتیب ۳۷ درصد، ۶۳ درصد و ۸۵ درصد رشد واردات داشته‌اند.

دولت موقت طالبان به دلیل افزایش مالیات بر واردات و درآمدهای غیرمالیاتی توانست به هدف درآمد سال مالی ۲۰۲۳ خود دست یابد. مجموع عواید سال مالی به ۲۱۰٫۷ میلیارد افغانی رسید که نسبت به سال قبل ۹ درصد افزایش داشته است که شامل

بررسی واردات افغانستان از ایران

تحولات اخیر سیاسی و اقتصادی در افغانستان موجب شده تا هم فعالان اقتصادی در ایران و هم تجار و سرمایه‌گذاران افغانستانی تمایلی دو سویه برای ایجاد تعاملات اقتصادی با یکدیگر داشته باشند. بررسی روند صادرات ایران در بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۲ افزایش و کاهش زیادی را نمایش می‌دهد اما به صورت کلی می‌توان رشد ۵/۵ درصدی صادرات ایران به این کشور را در این بازه زمانی مشاهده نمود.

نمودار شماره ۲: میزان دلاری صادرات ایران به افغانستان طی سال ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۲

توجه به این نکته ضروری است که در سال گذشته ایران با رشد ۱۴/۱ درصدی صادرات به افغانستان توانست ضریب بیشتری از بازار این همسایه شرقی را به خود اختصاص دهد. علاوه بر افزایش دلاری صادرات ایران به افغانستان، در سال گذشته افزایش تنوع اقلام صادراتی به افغانستان نیز دیده شده است. به گونه‌ای که در سال ۱۴۰۱، ۱۹۹۶ کد کالایی به این کشور صادر گردیده است. اما این رقم در سال ۱۴۰۲ به ۲۱۶۷ ردیف تعرفه کالاهای صادراتی رسیده است.

سال	وزن (کیلوگرم)	ارزش (ریال)	ارزش (دلار)
۱۴۰۱	۳,۴۱۴,۲۰۹,۳۴۱	۴۶۱,۶۲۶,۱۶۰,۵۴۴,۵۹۰	۱,۶۴۷,۱۹۳,۶۴۴
۱۴۰۲	۴,۳۷۶,۹۱۳,۰۶۶	۷۱۹,۶۰۹,۱۵۹,۵۶۸,۱۶۹	۱,۱۷۹,۰۷۰,۲۶۷
تغییرات	۲۸/۲	۵۵/۹	۱۴/۱

جدول شماره ۱: صادرات ایران به افغانستان (آمار گمرک)

آمار نشان می‌دهد در سال‌های گذشته بیشتر واردات کالا به افغانستان در حوزه نفت و گاز، فولاد، مواد غذایی و کالاهای مصرفی بوده است. اما با توجه به عملکرد طالبان در زمینه احداث کارخانه‌های مواد غذایی و تولید کالاهای مصرفی، آمار نشان می‌دهد افغانستان قصد در تأمین نیاز داخلی خود و کاهش واردات این گونه کالاها را دارد و با گذر زمان واردات این گونه کالاها را کاهش می‌دهد.

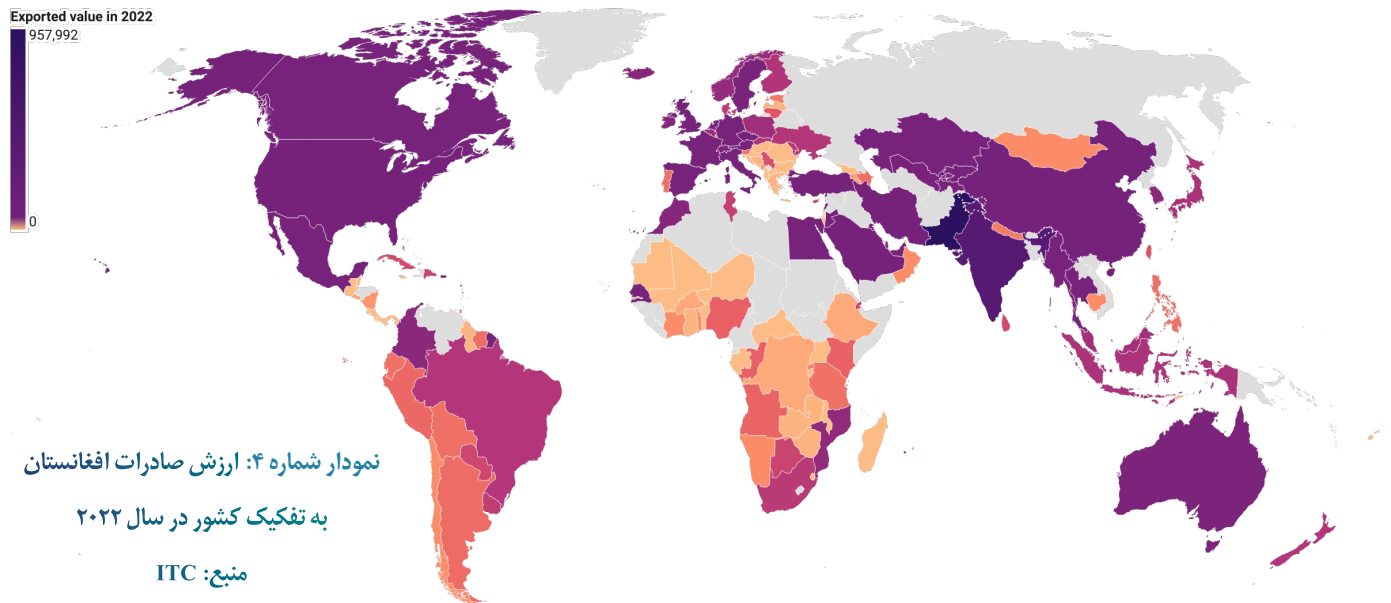
نمودار شماره ۳: عمده اقلام صادراتی ایران به افغانستان براساس آمار گمرک ۱۴۰۲

ذرت دامی، جو، روغن جانشین کره کاکائو، سایر نباتات مورد استفاده در صنعت عطر سازی، اسپند، بادام زمینی با غلاف، سرب تصفیه نشده، میوه های خشک، فلفل، مویز و انواع حبوبات از مهمترین اقلام وارداتی از افغانستان است. متوسط ارزش گمرکی هر تن کالای صادراتی به افغانستان در ۲ ماهه اول سال ۱۴۰۳ بیش از ۴۴۰ دلار بوده که در مقایسه با دوره مشابه سال ۱۴۰۲ (۴۰۵ دلار)، بیش از ۳۵ دلار در هر تن افزایش را تجربه کرده است که حاکی از صادرات کالاهای با ارزش افزوده بیشتر به افغانستان در دوره مورد بررسی است.

صادرات غیرنفتی ایران به افغانستان در دو ماهه ابتدایی سال جاری (شروع از بهار ۱۴۰۳) نسبت به همان دوره در سال گذشته افزایش ۴۱ درصدی داشته است که در مجموع ارزش صادرات غیرنفتی ایران به افغانستان را در بازه زمانی دو ماهه به میزان ۱۰۲ میلیون دلار و در وزن ۱۸۱ هزار تن افزایش یافته است که در مجموع ارزش صادراتی ایران به افغانستان در دو ماهه اول سال ۱۴۰۳ را به رقم ۳۵۰ میلیون دلار و به لحاظ وزنی به ۷۹۵ هزار تن رسیده است که افزایش ۲۹ درصدی در وزن را نشان می دهد.

بررسی صادرات افغانستان به جهان

است. تغییر سیاست تجاری پاکستان خصوصاً در زمینه واردات زغال سنگ همراه با افزایش مداوم ارزش پول افغانی نسبت به شرکای تجاری، محرک اصلی این کسری تجاری است.

در آوریل ۲۰۲۴، دولت پاکستان تصمیم گرفت تا تمام نیروگاه‌های وارداتی زغال سنگ را به زغال سنگ محلی تبدیل کند تا میزان واردات این کشور را کاهش دهد. علاوه بر این، پاکستان امتیازات و ترجیحات گمرکی بر میوه‌های تازه و خشک را پس گرفت و گذرگاه‌های مرزی را کاهش داد. در نتیجه، صادرات زغال سنگ افغانستان از ۱۷۹ میلیون دلار در آوریل ۲۰۲۳ به ۴۳ میلیون دلار در جوئن ۲۰۲۴ کاهش یافت که کاهش خیره‌کننده ۷۶ درصدی را نشان می‌دهد. صادرات مواد غذایی نیز ۵٫۶ درصد کاهش یافت و از ۴۴۶ میلیون دلار به ۴۲۱ میلیون دلار رسید که عمدتاً به دلیل کاهش ۲۱ درصدی صادرات مواد غذایی به پاکستان بود که ۲۸ درصد از کل صادرات مواد غذایی را تشکیل می‌داد. با این وجود، پاکستان همچنان بزرگترین بازار صادراتی برای افغانستان است که ۴۷ درصد از کل صادرات را به خود اختصاص داده است و پس از آن هند با ۲۸ درصد قرار دارد.

در حالی که زغال سنگ و مواد غذایی همچنان کالاهای اصلی صادراتی افغانستان هستند و در مجموع ۶۷ درصد از کل صادرات را در نیمه اول سال ۲۰۲۴ تشکیل می‌دهند، صادرات سایر کالاها در نیمه اول این سال بیشتر بود. به عنوان مثال، صادرات نساجی از ۱۳۳ میلیون دلار در نیمه اول ۲۰۲۳ به ۱۵۳ میلیون دلار در نیمه اول ۲۰۲۴ افزایش یافت که افزایش ۱۵ درصدی را نشان می‌دهد و از قیمت رقابتی ناشی از کاهش تورم بهره‌مند می‌شود. در همین دوره، سایر صادرات نیز ۴۷ درصد افزایش یافت که عمدتاً شامل فلزات پایه، سنگ/شیشه، حمل و نقل، محصولات چوبی، چربی‌ها و روغن‌های حیوانی و گیاهی و غیره می‌شود. ایران در نیمه اول سال ۲۰۲۴ به عنوان یک بازار صادراتی بالقوه جدید ظاهر شد و کل صادرات به ایران ۲۰۵ درصد افزایش یافت. اگرچه سهم آن اندک است، اما از ۱ درصد کل صادرات در نیمه اول سال ۲۰۲۳ به ۴ درصد در نیمه اول سال ۲۰۲۴ افزایش یافته است.

طبق گزارش بانک جهانی در سال ۲۰۲۳، مجموع صادرات افغانستان به ۱٫۹ میلیارد دلار رسیده که نسبت به سال قبل ۰٫۴ درصد افزایش نشان می‌دهد. صادرات زغال سنگ که سهم قابل توجهی در سال ۲۰۲۲ با ۴۷۶ میلیون دلار داشته، در سال ۲۰۲۳ کاهش قابل توجه ۴۶ درصدی را نشان داده که مجموع آن را به ۲۵۷ میلیون دلار رسانده است. از سوی دیگر، صادرات مواد غذایی با رشد ۱۳ درصدی به ۱٫۳ میلیارد دلار در مقایسه با ۱٫۱ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۲ رسیده است. صادرات نساجی نیز رشد قابل توجهی را تجربه کرده و با افزایش ۴۶ درصدی از ۱۹۲ میلیون دلار در سال ۲۰۲۲ به ۲۸۱ میلیون دلار در سال ۲۰۲۳ رسیده است.

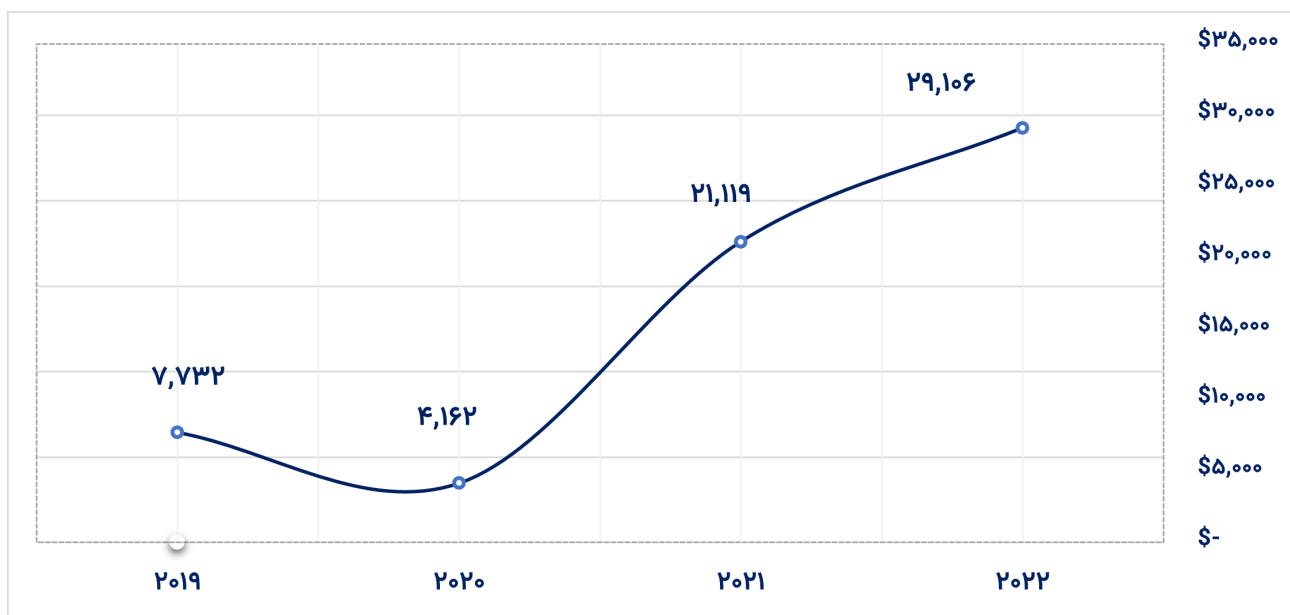
پاکستان و هند به ترتیب با ۵۴ درصد و ۳۱ درصد سهم، همچنان مقاصد اولیه صادراتی افغانستان باقی مانده‌اند. با این حال، صادرات به پاکستان ۱۵ درصد کاهش یافته و به ۱٫۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳ رسیده است. قابل ذکر است که ۷۰ درصد صادرات به پاکستان مواد غذایی و زغال سنگ بوده است که صادرات زغال سنگ شاهد کاهش قابل توجه ۴۶ درصدی بوده است. صادرات مواد غذایی به پاکستان ۱۰ درصد کاهش یافته و در سال ۲۰۲۳ به ۴۵۰ میلیون دلار رسیده که ۳۶ درصد از کل صادرات مواد غذایی را تشکیل می‌دهد. در مقابل، صادرات مواد غذایی به هند ۴۳ درصد افزایش یافته و در سال ۲۰۲۳ به ۵۷۸ میلیون دلار رسیده که ۴۶ درصد از کل صادرات مواد غذایی این کشور را به خود اختصاص داده است. این افزایش صادرات به هند به جبران کاهش صادرات به پاکستان کمک نموده است.

بر اساس آخرین گزارش بانک جهانی در جولای سال ۲۰۲۴، صادرات در نیمه اول این سال نسبت به مدت مشابه سال ۲۰۲۳ کاهش یافته است که این کاهش ناشی از کاهش قابل توجه صادرات افغانستان به پاکستان بود. از طرف دیگر کسری تجاری افغانستان نیز به نسبت مدت مشابه سال گذشته با افزایش ۱٫۳ درصدی مواجه بوده است به نحوی که در نیمه اول سال ۲۰۲۴ با ۳۴ درصد افزایش کسری تجاری به ۳٫۹ میلیارد دلار معادل ۲۰ درصد تولید ناخالص داخلی این کشور رسید که نسبت به مدت مشابه سال گذشته که ارزش کسری تجاری ۲٫۹ میلیارد دلار معادل ۱۸٫۷ درصد تولید ناخالص داخلی بوده، حاکی از افزایش ناترازی و کسری تجاری

بررسی صادرات افغانستان به ایران

در زمینه واردات ایران از افغانستان، می‌بایست به این نکته توجه داشت که افغانستان جزو بازارهای تأمین محصولات ایران به حساب نیامده و بین سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲ در رتبه ۵۴ قرار داشته است.

نمودار شماره ۵: روند واردات ایران از افغانستان (هزار دلار) منبع: ITC

به عنوان مقایسه، عبور از مرز صادراتی لاجورد که افغانستان را از طریق آسیای مرکزی به دریای سیاه متصل می‌کند، برای کسب‌وکارهای افغانی ۲۲۰۰ دلار هزینه دارد تا یک کامیون کالا را عبور دهد. بسیاری از همسایگان نزدیک افغانستان حتی صادرات‌های این کشور را تأخیر داده‌اند، با امتناع از صدور ویزا برای تاجران افغان. اگرچه افغانستان هنوز هم برخی کالاها را از طریق بندر کراچی پاکستان صادر می‌کند، اما هزینه حمل یک کامیون کالا از این طریق ۵۰۰۰ دلار است. هند و افغانستان به تازگی پروازهای باری از طریق هوا برای اتصال مسیر جنوب-شمال راه‌های هوایی تأسیس کرده‌اند، که اهمیت استراتژیک چابهار را افزایش می‌دهد. برای تقویت اهمیت این مسیرهای تجاری، افغانستان یک استراتژی صادرات ملی را تدوین نموده و گردهمایی "افغانستان قلب آسیا" را برگزار کرده است که ایران و هند در آن شرکت کردند. این تحرکات نشان می‌دهند که تجارت با همسایگان کلیدی خود مانند ایران احتمالاً پابرجا خواهد بود، زیرا این امر اقتصادی موثر و از لحاظ استراتژیک برای کابل اهمیت دارد.

با این حال بر اساس آمار گمرک ایران در دو سال گذشته واردات از افغانستان رشد چشمگیری داشته است. بر همین مبنا، واردات در این دو سال از ۲۹ میلیون دلار به ۴۲ میلیون دلار در سال ۱۴۰۲ رسیده است. عمده موارد وارداتی در این سال محصولات کشاورزی و دامی و مواد معدنی و مواد اولیه نساجی بوده است.

در فوریه ۲۰۱۹، افغانستان اولین کانتینرهای صادراتی خود را به هند از طریق بندر چابهار ایران ارسال کرد. این بندر یک معبر استراتژیک شمال-جنوبی است که تجارت بین این سه کشور را گسترش می‌دهد. ایران بزرگترین شریک تجاری افغانستان است. بیشتر تجارت از ایران به همسایه شرقی آن روانه می‌شود، زیرا ظرفیت صادراتی افغانستان تنها ۱/۵ تا ۱/۸ میلیارد دلار در سال است.

در اوت ۲۰۱۹، ایران و افغانستان یک تفاهم‌نامه برای ارائه گزینه‌های تبادل برق بین دو کشور همسایه امضا کردند. صادرات از گمرک دوغارون در شمال شرقی ایران به افغانستان نشان داد که در میانه سال ۲۰۱۹ نسبت به همان دوره در سال ۲۰۱۸، ۲۰ درصد افزایش یافت.

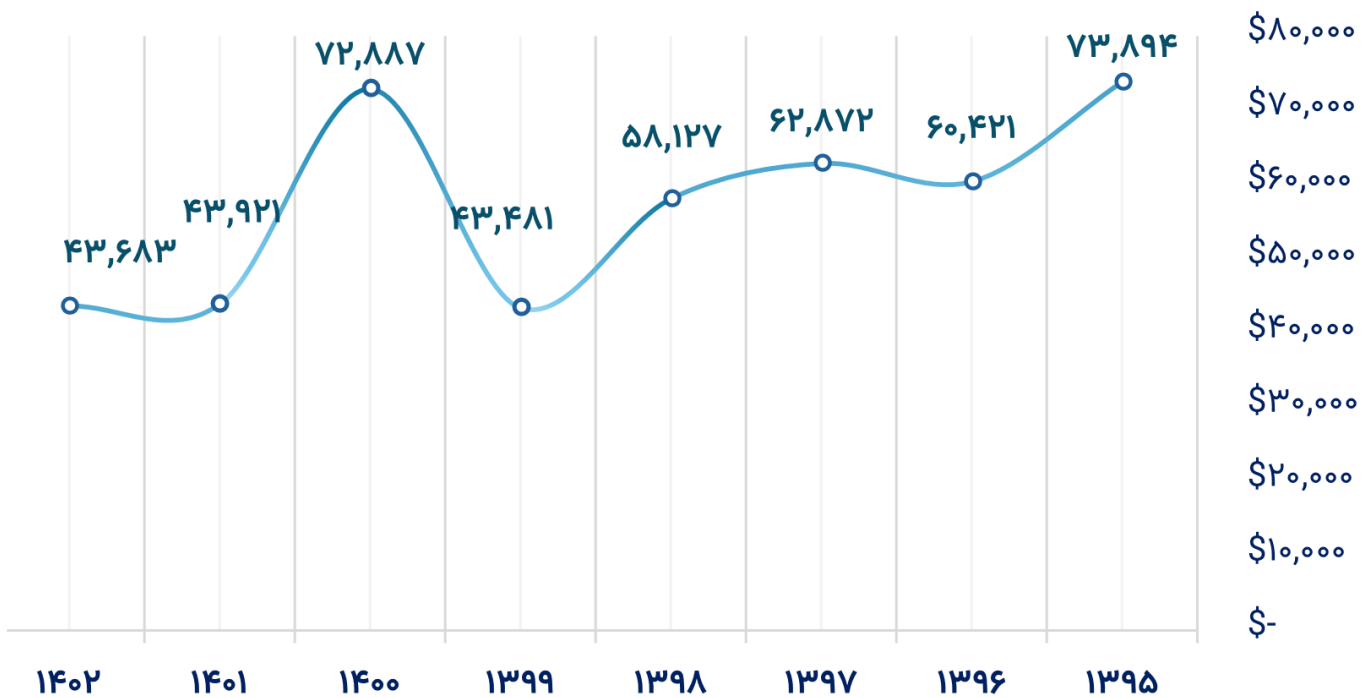

سال	وزن (کیلوگرم)	ارزش (ریال)	ارزش (دلار)
۱۴۰۱	۲۴,۲۲۴,۶۲۱	۷,۲۴۳,۸۸۶,۴۸۶,۶۴۷	۲۹,۴۰۹,۳۴۵
۱۴۰۲	۴۹,۴۳۴,۶۱۸	۱۲,۱۷۰,۴۴۶,۴۰۶,۹۹۴	۴۲,۶۲۳,۸۸۵
تغییرات	۱۰۴/۱	۶۸	۴۴/۹

جدول شماره ۲: واردات ایران از افغانستان (آمار گمرک)

بررسی تجارت افغانستان با استان یزد

در زمینه تجارت استان یزد با کشور افغانستان، بر خلاف آمار کل کشور، این کشور همواره جزو یکی از ۱۰ کشور هدف صادرات یزد بوده است.

نمودار شماره ۶: روند صادرات استان به افغانستان براساس آمار گمرک هزار دلار

افغانستان	کشور
۲,۴۸۱,۸۷۵	ارزش دلاری
۱۱,۷۱۶,۴۱۹	وزن (کیلوگرم)
٪۱۰/۱۹	سهم ارزشی (کیلوگرم)
٪۷/۹۷	سهم وزنی

جدول شماره ۳: آمار صادرات استان به افغانستان، ۱۴۰۳

بر همین مینا، در ماه نخست سال ۱۴۰۳ آمار صادرات استان به این کشور به شرح جدول ذیل بوده است. بر اساس گزارش سازمان صمت، در این ماه کشور افغانستان در رتبه سوم کشورهای هدف صادراتی یزد قرار داشته است.

در سال گذشته نیز، بنا به آمار صمت استان یزد، افغانستان یکی از ۵ بازار صادراتی این استان بوده و ۸/۴ درصد از ارزش صادراتی استان را به خود اختصاص داده است. بر اساس ارقام مشخص شده در جدول شماره ۳، صادرات عمده استان به افغانستان شامل سوخت‌های معدنی و مواد قیری، کاشی و سرامیک، شیشه، پلاستیک، فرش و موکت، لاستیک و فولاد بوده است. بر همین مینا به نظر می‌رسد صادرات استان در عمده کالاهای مزیت دار استان اتفاق می‌افتد. در این راستا، تداوم ارتباط حسنه با کشور افغانستان و ایجاد پیوند محکم مابین بازرگانان یزدی، می‌تواند تضمین‌کننده میزان صادرات فعلی و جلوگیری از ورود رقبای دیگر به بازار باشد.

ردیف	گروه کالایی	وزن (کیلوگرم)	ارزش (میلیون ریال)	ارزش (دلار)
۱	سوخت معدنی، روغن‌های معدنی و محصولات حاصل از تقطیر آن‌ها. مواد قیری؛ موم‌های معدنی	۵۶,۱۲۱,۶۶۵	۹,۰۴۴,۰۷۶	۲۳,۷۸۴
۲	محصولات سرامیکی	۱۱۱,۷۳۱,۳۶۴	۳,۹۸۰,۳۱۵	۱۰,۴۰۷
۳	شیشه و ظروف شیشه‌ای	۱۱,۱۴۸,۴۷۴	۱,۲۰۵,۴۵۵	۳,۱۴۲
۴	پلاستیک و مصنوعات از آن	۲,۰۶۱,۷۳۵	۶۲۴,۵۱۴	۱,۶۲۹
۵	فرش و سایر کفپوش‌های نساجی	۶۱۶,۲۲۳	۵۷۶,۷۰۸	۱,۵۰۷
۶	لاستیک و مصنوعات آن	۵۶۵,۹۱۳	۵۱۰,۷۹۴	۱,۳۴۶
۷	آهن و فولاد	۱,۶۳۵,۰۸۶	۴۰۴,۱۲۱	۱,۰۲۶
۸	محصولات لبنی؛ تخم پرندگان؛ عسل طبیعی؛ فرآورده‌های خوراکی با منشأ حیوانی، که در جای دیگری ذکر نشده یا شامل...	۲۲۸,۴۲۳	۸۸,۱۹۴	۲۳۶
۹	پارچه‌های خاص بافته شده؛ پارچه‌های نساجی پرزدار؛ توری؛ ملیله؛ تزئینات؛ گلدوزی	۱۳,۶۱۴	۷۳,۰۴۴	۱۹۱
۱۰	مصنوعات از آهن یا فولاد	۱۹۳,۷۶۵	۴۲,۱۲۱	۱۰۹
۱۱	مواد شیمیایی آلی	۲۵۴,۲۶۰	۳۴,۵۵۷	۹۲
۱۲	الیاف اصلی دست ساز	۳۹,۸۵۳	۲۲,۶۷۵	۶۰
۱۳	آماده‌سازی غلات، آرد، نشاسته یا شیر؛ محصولات شیرینی‌پزی	۵۹,۸۷۹	۱۵,۳۹۴	۳۹
۱۴	کاغذ و مقوا؛ محصولات از خمیر کاغذ، کاغذ یا مقوا	۷۴,۳۱۰	۱۴,۱۸۸	۳۷
۱۵	عصاره‌های دباغی یا رنگرزی؛ تان‌ها و مشتقات آن‌ها؛ رنگ‌ها، رنگدانه‌ها و سایر مواد رنگی؛ رنگ و لاک الکل؛ بتونه و سایر ماستیک‌ها؛ جوهرها	۲۴,۱۵۰	۱۰,۹۷۷	۲۹
۱۶	ماشین آلات و تجهیزات الکتریکی و قطعات آن‌ها؛ دستگاه‌های ضبط و تکثیر صدا، دستگاه‌های ضبط و تکثیر تصویر و صدا تلویزیونی و قطعات و لوازم جانبی این گونه محصولات	۱۱,۵۸۸	۸,۱۹۶	۲۱
۱۷	محصولات شیمیایی متفرقه	۱۹,۳۲۰	۴,۸۵۸	۱۳
۱۸	کودها	۱۱۸,۸۰۰	۴,۱۷۳	۱۱
۱۹	آماده‌سازی‌های خوراکی متفرقه	۳,۶۰۰	۱,۷۰۹	۴
	کل	۱۸۴,۹۲۲,۰۲۲	۱۶,۶۶۶,۰۶۸	۴۳,۶۸۳

جدول شماره ۴: صادرات استان یزد به افغانستان - گروه محصول کالایی بر اساس آمار گمرک

اما نکته مهم دیگر، توان صادراتی استان در مورد کالاهایی است که در حال حاضر صادرات چندانی به این کشور ندارند یا عرضه این کالاها هنوز به حد اشباع در بازار افغانستان نرسیده است. برخی از این کالاها به شرح ذیل می‌باشند:

۱) میله‌ها و میله‌های آهنی/ فولادی، تغییر شکل یافته (۷۲۱۴۲۰): صنایع فولادی همواره یکی از نقاط قوت تولید استان یزد بوده است. در سال‌های گذشته نیز همان‌گونه که بیان گردید، صادرات محصولات فولادی همواره یکی از بخش‌های صادراتی استان به این کشور بوده است. با این وجود میله‌های آهنی و فولادی از بازار خوبی در افغانستان برخوردار بوده و براساس آمار ITC، ۸/۷ میلیون دلار ظرفیت صادراتی در این بخش وجود دارد. بر اساس آمار مرکز تجارت جهانی، در سال ۲۰۲۲ افغانستان در رتبه ۱۳ کشورهای هدف این محصول در صادرات ایران قرار داشته است و بخش عمده این محصول به کشورهای عراق، ترکیه و ترکمنستان صادر شده است. با این وجود در سال‌های گذشته با تأسیس کارخانه‌های فولادی در افغانستان واردات این محصولات ممنوع شده و در حال حاضر تنها واردات به صورت خام و شمش به این کشور آزاد است. بر این اساس، با وجود تسهیلات موجود در جهت جذب سرمایه‌گذاری خارجی در افغانستان، سرمایه‌گذاری و تأسیس کارخانه در آن کشور علاوه بر افزایش صادرات می‌تواند راهی در جهت خنثی نمودن تحریم‌ها و صادرات فولاد ایران از این کشور عضو WTO باشد.

۲) پوشش کف از منسوجات دست‌ساز، بافت مسطح، ساخته شده (۵۷۰۲۹۲): فرش دستباف از دیگر محصولاتی است که صادرات آن به افغانستان از ظرفیت بالایی برخوردار است. البته لازم به ذکر است بخش زیادی از واردات این محصول صادرات مجدد شده و به کشورهایمانند آمریکا، هلند، آلمان فرستاده می‌شود. بر اساس آمار ITC ظرفیت این بازار برای ایران ۲۵ میلیون دلار است. در حال حاضر در زمینه صادرات این

کد افغانستان پس از بازار عراق در رتبه دوم صادرات ایران قرار دارد. رتبه‌های بعدی متعلق به امارات، پاکستان، ترکمنستان و ارمنستان است.

۳) گوجه فرنگی تازه (۰۷۰۲۰۰) و گوجه فرنگی، آماده/کنسرو شده (۲۰۰۲۹۰): استان یزد در جایگاه دوم تولید محصولات گلخانه‌ای کشور قرار دارد. یکی از این محصولات که به صورت گلخانه‌ای در استان تولید می‌شود، گوجه است. بر اساس آمار ITC، صادرات گوجه به صورت تازه به افغانستان دارای ظرفیت ۵۳ میلیون دلار است که در حال حاضر تنها ۴۳ میلیون دلار آن صادرات صورت گرفته است. یکی از موانع صادرات این محصولات به افغانستان تعرفه بالای آن است (میانگین ۲۵ درصد) که به عنوان مثال در مقابل میانگین تعرفه روسیه (۱۲/۵ درصد) صادرات این محصول را به افغانستان دچار مشکل می‌کند. در این زمینه رایزنی‌های سیاسی با کشور افغانستان می‌تواند زمینه‌ساز افزایش صادرات استان به این کشور باشد. از سوی دیگر، با نظر به آمار ITC، صادرات گوجه فراوری شده به صورت رب یا کنسرو نیز در اولویت ۹ صادراتی ایران به افغانستان قرار دارد. با وجود تعرفه پایین این محصول و ارزش افزوده بیشتر به نظر می‌رسد سرمایه‌گذاری روی صنایع تبدیلی و تکمیلی این محصول نیز می‌تواند زمینه‌ساز صادرات مؤثر به کشور را فراهم کند.

علاوه بر سه اولویت ذکر شده محصولاتی همانند

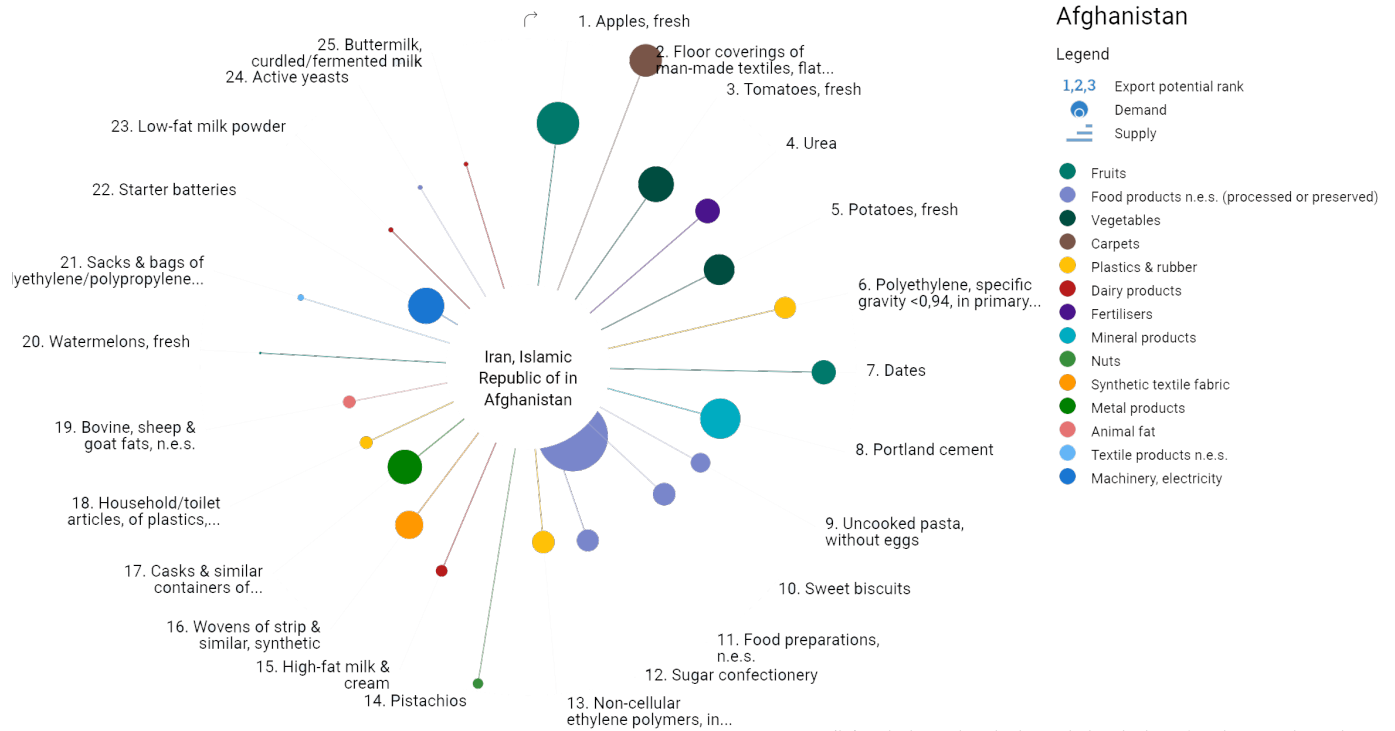
محصولات دارویی، هیدروکربن‌های حلقوی (۲۹۰۲۹۰)، شیرینی و پاستای پخته نشده از دیگر محصولاتی است که با توجه به ظرفیت بازار افغانستان و ظرفیت تولید در استان می‌تواند در آینده نقش مهمی در صادرات استان ایفا کند.

در زمینه محصولات دارویی و مطابق با آمار ITC، ایران بین سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱ یکی از شرکای تجاری مهم افغانستان به حساب می‌آمده و تنها در سال ۲۰۲۲ جایگاه ایران به دلیل حضور امارات به رتبه ۶ ام تنزل یافته است. البته باید توجه داشت که برخی از آمار صادرات امارات می‌تواند صادرات مجدد محصولات ایران باشد. استان یزد نیز با وجود ۱۶ واحد فعال در زمینه تولید محصولات دارویی علی‌الخصوص دو واحد بزرگ در سطح ملی می‌تواند در آینده و با توجه و سرمایه‌گذاری بیشتر، نقشی در صادرات کشور به افغانستان داشته باشد.

در گروه هیدروکربن‌های حلقوی، در حال حاضر ایران در صدر صادرکنندگان این محصول به افغانستان است و حدوداً ۱۰۰ درصد بازار این محصول را در دست دارد.

Iran, Islamic Republic of's products with potential to Afghanistan

نمودار شماره ۷: پتانسیل صادراتی ایران به افغانستان بر اساس کالا

منبع: ITC، Export Potential Map

